

49.Eşik bekkçiliği ve transediting kavramları odağında haber çevirisi: Euronews örneđi¹

Lale ÖZCAN²

Sara BOKAİE³

APA: Özcan, L. & Bokaie, S. (2022). Eşik bekkçiliği ve transediting kavramları odağında haber çevirisi: Euronews örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 689-703. DOI: 10.29000/rumelide.1146755.

Öz

Global dünyanın bireyleri arasında iletişim sağlama rolünü üstlenen haber, aynı zamanda farklı kültürler arasında iletişim kurma görevini de üstlenmektedir. 12 dilde haber sunan ve dünya çapında bir okur kitlesine sahip olan Euronews bu rolü üstlenen haber medyaları arasındadır. Çokdilli haber medyalarında bilgi akışı ve aktarımı önemli bir konumda yer almaktadır. Haber çevirisi son yıllarda pek çok çeviribilim araştırmacısının dikkatini çekmektedir. Haber çevirisi sürecini incelerken iki farklı kavramdan bahsetmek mümkündür: Eşik bekkçiliği ve transediting. *Eşik bekkçiliği* kavramı 1947 yılında Kurt Lewin'in çalışmaları sonucunda ortaya çıkıp sonrasında kitle iletişim literatüründe yerini almıştır. Lewin eşiği, "bir geçit, kanaldaki bir merciiyi karar alma noktası olarak değiştirebilme gücüne sahip bir alan" olarak tanımlar (Lewin, 1947). Eşik bekkçisi farklı kaynaklardan iletilen haberleri değerlendiren ve "geçitten" (White, 1950) geçip geçmeyeceklerine karar veren kişi veya kuruldur. *Transediting* kavramı ise 1989 yılında Karen Stetting tarafından çeviri ve editing arasındaki belirsiz sınıra bir açıklama getirebilmek amacıyla ortaya konulmuştur (Stetting, 1989). Transediting'in uygulama alanlarının biri de haberciliktir. Çalışmamızda haber çevirisi üzerinde, eşik bekkçiliği, transediting kavramlarını tanıtmaya ve Christian Nord'un dört işlev modelini uygulamaya çalışacağız. Christian Nord'un dört işlev modeline göre metni hedef kitlesine aktarmadan önce metnin işlevini belirlememiz gerekmektedir. Bu amaca ulaşmak için Nord 2006 yılında Karl Bühler ve Roman Jakobson'un ortaya koydukları modelleri baz alarak ilişkisel, anlatımsal, göndergesel ve duyumsal işlevlerden oluşan bir model ortaya koymuştur. Çalışmamızda Nord'un dört işlev modelinin açıklanmasının ardından Euronews haber medyasında 2015 yılından sonra yayınlanmış göç konulu Fransızca ve Türkçe haber örnekleri üç aşamalı bir analize tabi tutulacaktır. Öncelikle, örneklerin dört işlev modeli bağlamında başlık incelenmesi yapılacaktır sonra haber metninin bağlamından yola çıkarak metnin işlevi belirlenmeye çalışılacaktır. İncelemenin ikinci aşamasında *transediting* bağlamında haber metni örnek cümleler seçilerek incelenecektir. *Eşik bekkçiliği* kavramının ışığında yapılacak üçüncü inceleme aşamasında, örneklerin alındığı haber kaynağının kısa bir tanıtımının ardından bakış açısı tanımlanmaya çalışılacak ve "geçitten" geçen ama farklılıklar gösteren örnekler üzerinden bulgular değerlendirilecektir. Çalışmamızın üç aşamalı analizinin sonucunda aynı haber medyası tarafından iki farklı kültür uzamında yer alan okur kitlelerine sunulan

¹ Bu çalışma Yıldız Teknik Üniversitesi, Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı kapsamında Doç.Dr. Lale Özcan danışmanlığı altında yürütölen "Medeniyetlerarası Diyalog Örneğesi, Sözlü Söylemlerin Çözömlenmesi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

² Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Faköltesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü, Mütercim Tercümanlık (Fransızca) (İstanbul, Türkiye), ozcanlale@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7565-4565

³ Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı (İstanbul, Türkiye), sarahbokaie@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5560-6040 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 21.06.2022-kabul tarihi: 20.07.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1146755]

haberlerin nasıl aktarıldığı ve metinlerin hangi değişikliklere maruz kaldığını saptamayı amaçlamaktayız.

Anahtar kelimeler: Haber çevirisi, Eşik bekleliği, Transediting, Euronews, Dört işlev modeli

News Translation in the light of Gatekeeping and Transediting: a case study on Euronews

Abstract

In today's global world news which assumes the role of connecting people together also has the mission of providing an opportunity for cultures to communicate with each other. Euronews ranks among news media assuming this role by disseminating news in 12 different languages and possessing a worldwide readership. Information flow and its transfer has a paramount importance in multilingual news media. In recent years news translation draws the attention of many scholars in the field of Translation Studies. While examining the process of news translation it is possible to refer to two notions: gatekeeping and transediting. The notion of *gatekeeping* was first introduced by Kurt Lewin in 1947 defining gate as "a gateway, an area in the channel who has the power to change a decision-making authority (Lewin, 1947). Gatekeeper is a person or a board who evaluate news coming from various sources and decide whether they pass "the gate" (White, 1950). The notion of *Transediting* was presented by Karen Stetting in 1989 in order to provide an explanation for the unspecified border between translation and editing (Stetting, 1989). Journalism is one of the areas in which transediting is applying. Our aim in this research includes introducing the notions of gatekeeping and transediting in news translation and applying Christiane Nord's 4 functions model. According to this model before conveying the text into its readers we should determine its function. In an effort to do so, in 2006 drawing on Karl Bühler and Roman Jakobson's models Nord presents a model consisting of phatic, referential, expressive and appellative functions. In our research primarily we will define Nord's 4 function model, then we will analyze examples of migration themed news disseminated in Euronews from 2015 forward in French and Turkish in three steps. Firstly, news headings will be examined in the context of the 4 function model then the function of the text will be defined within the context of the news text. In the second step examples chosen from the news text will be examined in the context of Transediting. In the last step of the analyses, after a short introduction about the related news sources, their point of view will be defined in the light of the notion of gatekeeping and the findings regarding the news which passed the gate will be evaluated. The purpose of our threefold analysis is to determine the way in which a news media disseminates news to readerships from two different cultures and the changes applied to news texts.

Keywords: News Translation, Gatekeeping, Transediting, Euronews, Christian Nord's model

1. Giriş

Araştırmacılar tarih boyunca haber kavramını farklı biçimlerde tanımlamaya çalışmışlardır. Yaygın bir tanım 1964 yılında Walter Gieber tarafından ortaya konulmuştur. Gieber'e göre "haber gazetecilerin yarattığıdır." (Gieber, 1964). Bu tanıma göre bir olayın haber olma veya olmama kararı gazeteciler tarafından verilmektedir. Gieber'in bakış açısına göre "haber bağımsız bir varlığa sahip değildir; haber, haber toplayanların (veya haber düzenleyenlerin) bürokrasisi sonucunda ortaya çıkan bir üründür" (Gieber, 1964, 223).

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Bu ürünün ortaya çıkmasında kayda değer ve göz ardı edilemez bir rol oynayan eyleyenlerden biri çeviri edimidir. Günümüzde bilgi çeşitliliği, bilgi çokluğu ve ana akım medyaların yanı sıra yurttaş gazeteciliği gibi alternatif mecralardan elde edilen bilgiler, kamuoyuna sunulan haberlere farklı bakış açıların kazandırılmasına sebebiyet vermiştir. Çeviribilim alanında haber çevirisi son yıllarda giderek artan sayıda araştırmacının dikkatini çekmiştir ve farklı araştırmaların konusu olmuştur. Geniş bir yelpazeye yayılan medya organlarının haber hazırlayış sürecinde çeviri çoğu zaman görünmez bir eyleyen niteliğinde değerlendirilmiştir. Bu durum haber çevirisi kavramının tanımlanmasında çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Roberto A. Valdeón'a göre haber çevirisi sürecinde "metin çevirisinden ziyade bilgilerin çevirisi" söz konusudur (Schaffner'den aktarılan 2012, 876 - 2009,79). Bielsa ve Bassnett tanımıyla global medya'da "bilgi bir dilden diğer dile aktarılırken yeni bağlamında düzeltiliyor/düzenleniyor, tekrardan yazılıyor, şekillendiriliyor ve yeni bir kalıba giriliyor ve çeviri bu karmaşık sürecin yalnızca bir ögesidir" (2009,11). Ji-Hae Kang'a göre haber çevirisi kolektif bir çabanın sonucunda ortaya çıkan bir metindir ve yayınlanan metin "farklı rolleri üstlenmiş insanlar tarafından tekrar tekrar gerçekleşen dil aktarımı, kültürel uyarılma, redaksiyon, gözden geçirerek düzeltme, yerileştirme, düzeltme/düzenleme ve diğer metinsel prosedürlerin sonucunda ortaya çıkan kolektif bir çabanın ürünüdür" (2007,238). Bielsa ve Bassnett (2009) haber çevirisini diğer çeviri türlerinden ayırt eden özelliklerden bahsederken bu tür çevirinin amacının bilgi aktarımı olduğunu, bahsi geçen aktarımın amacının büyük bir kitleye ulaşmak olduğundan açık ve anlaşılır bir dilin kullanılması gerektiğini, haber çevirisinin spesifik coğrafi ve kültürel bir bağlamda yapıldığını ve bu sürecin önemli zaman ve alan kısıtlamalarına tabi tutulduğunu belirtirler.

Yukarıdaki tanımlar göz önüne bulundurulduğunda haber çevirisi sürecinde çevirinin sürecin yalnızca bir ögesi olduğu, metnin çeşitli değişikliklere maruz kaldığı ve farklı eyleyenlerin bakış açısının nihai ürün üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

2. Christian Nord ve dört işlev modeli

Skopos kuramının öncü isimlerinden Katarina Reiss ve Hans Vermeer'e (1984) göre bir metin, erek hedef kitesine göre amaçlanmış işleve veya işlevlere yönelik çevrilmelidir. Christian Nord'a göre bu hedefe ulaşmak için ilk önce "metin işlevi" kavramının ne anlama geldiği ve metinde nasıl tespit edilebileceği hususunda hemfikir olmamız gerekmektedir. Nord'a göre metnin işlevi, metnin doğasında var olan bir öge değildir. Metnin işlevi iki farklı faktör grubunun analizinden elde edilen pragmatik bir niteliklidir. Bunlar metin dışı faktörlerden (metin yazarının kimliği, metin yazarının amacı, metnin okurları, metnin iletişim kurduğu araç, metnin üretildiği ve okunduğu mekan, zaman ve iletişimin sağlandığı gerekçe) ve metin içi faktörlerden (metnin konusu, metinde yer alan bilgiler, yazar tarafından varsayılan bilgi birikimi, metnin yapısı, metne eşlik eden dilötesi öğeler, metinde bulunan sözcüksel ve sözdizimsel özellikler ve parçaüstü tonlama ve prozodi) oluşmaktadır. (Nord, 1997, 42).

Başka bir deyişle, metin dışı faktörler metin alıcısında metni okumadan önce metnin işleviyle ilgili beklentilerin oluşmasına yol açar. Alıcı metni okuduğunda metin içi farkörlerini de dikkate alarak bu beklentilerin doğru olup olmadığına dair bir onay işlemi gerçekleştirir. Başarılı bir iletişim, beklentiler doğrultusunda hareket edilmesine ve davranılmasına dayanır. Dolayısıyla, metinler yazın türüne göre sınıflandırıldığında söz konusu işlevlerin ne olabileceği konusunda daha isabetli bir karara varmak mümkün olabilir.

Bu çizgide, Nord daha önce Karl Bühler ve Roman Jakobson tarafından ortaya konulan Oragnon ve Dil İşlevleri Modellerini temel alarak metin işlevlerini belirleyen “Dört İşlev Modeli”ni ortaya koymuştur. Platon’un araçsal yaklaşımına göre dilin asıl amacı iletişim kurmaktır. Karl Bühler (1979-1963) bahsi geçen yaklaşımdan yola çıkarak dilin iletişim işlevini tanımlamak amacıyla bir model ortaya koymuştur. Bühler dili Yunanca’da “araç” anlamına gelen “organon” sözcüğü ile tanımlar. Bühler’in bakış açısına göre bireyler arasındaki iletişim esnasında kullanılan araç dildir. Dolayısıyla Bühler Organon Modeli’nde dil için üç farklı işlev tanımlar: göndergesel, anlatımsal ve duyumsal. Roman Jakobson (1896-1982) 1930’lü yıllarda Bühler tarafından ortaya konulan modeli baz alarak kodları ve toplumsal bağlamları içinde barındıran ve önemlerini vurgulayan bir sözlü iletişim modeli ileri sürer. Bu modelde her sözlü iletişimin temelinde yer alan altı farklı öğeden bahsedilir: göndergesel, anlatımsal, duyumsal, ilişkisel, dil ötesi ve şiirsel işlev.

Christian Nord kendi modelini tasarlarlarken Jakobson’un tanımladığı dil ötesi işlevi, göndergesel işlevin bir alt işlevi olarak nitelendirir. Nord’un bakış açısına göre şiirsel işlev genellikle tek başına ortaya çıkan bir işlevden ziyade göndergesel veya duyumsal işlevi desteklemek hedefiyle kullanılan bir işlev olarak sınıflandırılmalıdır (Nord, 2007, 54). Nitekim Nord yukarıda bahsi geçen iki modelden 4 işlevi seçerek çeviriye uygulanabilir dört işlevli bir model ortaya koymuştur. Bu model, ilişkisel, göndergesel, anlatımsal ve duyumsal işlevlerden oluşmaktadır.

2.1. İlişkisel işlev

İlişkisel işlev gönderici ve alıcı arasındaki ilişkiyi kurmaya, devam ettirmeye ve bitirmeye yönelik bir iletişim üzerinden ortaya çıkar. Bahsi geçen iletişim genelde her iki tarafın bilgi hazinesine ve ortak iletişimsel davranış ve alışkanlıklarına dayanarak kurulmalıdır. Nord’a göre kültürlerarası iletişimde gönderici ve alıcının kültürlerindeki kültürel unsurlarının aynı veya benzer olması ve iletilen mesajın içindeki ilişkisel öğelerin açıkça belirtilmiş olması koşulları yerine getirildiği takdirde aktarılması amaçlanan mesaj, alıcı tarafından doğru biçimde yorumlanabilir (Nord, 2006, 52).

2.2. Göndergesel işlev

Göndergesel işlev gerçek veya kurgusal bir dünyanın içinde yer alan nesnelere ve olaylara verilen referansları ve göndermeleri içermektedir. Bu işlev ortak dünya bilgisi, metnin bağlamı veya belli bir kültürle ilgili bilgilere dayanmaktadır (Nord, 2005, 21). Göndergesel işlevin en önemli özelliği önceden bilinen veya bilindiği varsayılan bilgi ile yeni bilgi arasındaki dengenin sağlanmasıdır. Bu denge farklı sebeplerden dolayı sağlanmadığında gönderici ve alıcı arasındaki iletişimde kopukluk yaşanır. Nord’a göre kültürlerarası iletişim esnasında metindeki bilgi ve göndergelerin açık ve tanıdık olması, herhangi bir ön bilgiye ihtiyaç duyulmaması, gönderge hakkında gönderici ve alıcının yeterince bilgi sahibi olması ve bilgi eksikliğinin yerini açıklayıcı öğelerinin doldurulması durumunda göndergesel işlevin alıcıya doğru bir biçimde aktarılması mümkün olur (Nord, 2006, 53).

2.3. Anlatımsal işlev

Anlatımsal işlev, göndericinin dünyadaki nesnelere ve olaylara karşı sergilediği tavrını ifade eder. Bu işlev, iletişim nesnesi, beyan edilen hisler, değerlendirmeler ve sergilenen tavırlara göre iki farklı kategoriye ayrılır. Gönderici gerçekleşmiş bir olay veya okuduğu bir metinle ilgili kendi duygu ve hislerini ifade ederken duygusal işleve ve söz konusu olay veya metni değerlendirirken değerlendirici işleve başvurur. Bu işlevin temeli tamamen gönderici yönlü olmasına dayalı olup göndericinin

sergilediği tavırlar ve ifade ettiği düşüncelerin gönderici ve alıcı arasındaki ortak varsayılan değer sistemine bağlı olması önem arz etmektedir. Kültürlerarası iletişimde metindeki sözcenin açık olması ve bahsi geçen sözcenin dolaylı olarak gönderici ve alıcının kültüründeki ortak değgerlere atıfta bulunması anlatımsal işlevin doğru aktarımına sebep olur (Nord, 2006, 54).

2.4. Duyumsal işlev

Duyumsal işlev gönderici ve alıcı arasındaki ortak deneyim, duygusallık, dünya görüşü ve kültürel bilgi, his, değerler vb. öğelere dayanan bir işlev olarak tanımlanmaktadır. Gönderici, alıcıyı, belirli bir davranışı sergilemeye veya belli bir yönde yanıt vermeye ikna etme çabasına girdiğinde duyumsal işleve başvurmaktadır. Kültürlerarası iletişimde duyumsal işlevi uygulamak için gönderici ve alıcının aynı deneyim, duygu, vb. öğeleri paylaşıyor olması gerekmektedir (Nord, 2006, 55 – 56).

3. Eşik bekkılığı

Eşik bekkılığı kavramı ilk kez 1947 yılında Kurt Lewin'in çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Bir geçit, kanaldaki bir alanı karar alma noktası olarak değiştirebilme gücüne sahip bir eyleyen olarak tanımlanmaktadır. Lewin'e göre geçitler eşik bekkısı ve tarafsız kurallar tarafından yönetilmektedir. Bu kavram kitle iletişim alanında ilk kez 1950 yılında David Manning White tarafından yürütölen bir çalışmada uygulanmıştır. Söz konusu çalışmada, bir hafta boyunca üç farklı haber ajansı tarafından Peoria Star gazetesine iletilen ve editörün süzgecinden geçemeyen haberler ve reddedilme sebepleri incelenmiştir (White, 1950). Bahsi geçen çalışmada eşik bekkılığını etkileyen faktörler editörün kişisel tercihleri ve kurumun üretim süreciyle sınırlandırılmıştır.

Walter Gieber 1956 yılında yürüttüğü çalışmasında Telegraph News gazetesinde çalışan 16 haber editörünü gözlemleyip eşik bekkılığı sürecini irdelemiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde haber seçim sürecinin editörlerin şahsi görüşlerinden etkilenmediği belirtilmiştir. Gieber'e göre editörlerin çalışmasını etkileyen tek itici güç haber sütunlarını doldurmaktan ibarettir. Gieber çalışmasında eşik bekkılığı sürecini bireylerin bir amaç doğrultusunda verdikleri kararlardan ziyade haber üretimin norm ve rutinleri tarafından yönetilen mekanik bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Editörlerin sürecin içinde pasif bir eyleyen olarak yer alması ve haber seçim sürecinin mekanik bir prosedür olarak tanımlanması Gieber'in yaklaşımının eleştirilmesine sebep olmuştur.

Eşik bekkılığı çalışmaları daha sonra, bu süreci etkileyen bireysel faktörlerden ziyade verilen kararları etkileyen gruplar, kurumlar ve rutinlerin rollerini konu almaya başlamıştır (Donohue, Olien ve Tichenor, 1989; Shoemaker, Eichholz, Kim ve Wrigley, 2001). 2001 yılında Shoemaker ve diğerleri, 50 kongre yasa tasarısının haberlerde yer alma oranı ile ilişkin bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bahsi geçen çalışmanın sonuç bölümünde eşik bekkılığı sürecinin ve haber içeriklerinin bireylerden ziyade kurumun rutinleri tarafından belirlendiği belirtilmiştir. Aynı çalışmada, eşik bekkılığı sürecinde etkili bir rol oynayan farklı eyleyenleri kapsayan yeni bir tanım ileri sürölmüştür: "Eşik bekkıları, [haber] öğelerinin [gazetenin yayın kurulunun] geçitten geçip geçmediğini belirleyen bireyler olmakla birlikte rutin prosedürler dizisinden oluşun bir tüzel kişilik de olabilirler" (2001, 235).

Yeni medya çağında, bilgilerin pek çok kaynaktan elde edilebilir olması, bilgi çeşitliliği ve çokluğu eşik bekkılığı kavramının uygulanabilirliğiyle ilgili çeşitli soru ve görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yapılan araştırmalar (Cassidy, 2002) eşik bekkılığı rolünün ortadan kalkmadığını ve gelişmekte olduğunu göstermektedir. Williams ve Delli Carpini 2004 yılında yürüttükleri araştırmanın sonucunda

ana akım medyanın eşik bekçiliği rolünün artık gazeteciler ve siyasi elitlerin etkileşimi ile belirlenen tek bir eksene dayalı olmadığını saptamışlardır (2004,1213). Araştırmacılar alternatif medya yoluyla kamuoyuna sunulan bilgi ve haberler nedeniyle ana akım medyaların artık haber seçimi üzerinde kontrol sahibi olmadığı görüşünü savunurlar. Günümüzde eşik bekçiliği kavramına daha geniş bir perspektifle bakıldığında, medya organlarının uyguladıkları eşik bekçiliği prosedürleri ve yayın politikaları neticesinde okurlara daha fazla seçeneğin sunulduğu sonucuna varmak mümkündür.

4. Transediting

Transediting 1989 yılında Karen Stetting tarafından ortaya konulan bir kavramdır. Stetting'e göre "Çeviri edimi her zaman bir miktar düzenleme/düzeltilme⁴ içerir" (1989:371). Ölçüm birimlerinin değiştirilmesi, yer isimleri gibi özel adların yerileştirilmesi, gerekli durumlarda metiniçi veya dipnot biçiminde kaynak kültürdeki kültürel referanslara ilişkin eklenen açıklamaların verilmesi ve erek kültür bağlamına uygun olmadığı varsayılan bilgilerin metinden çıkartılması çevirmen veya editör tarafından uygulanan düzenleme/düzeltilme ediminin örnekleri arasında yer almaktadır. Stetting'e göre "kültürel ve durumsal uyarlamalar"⁴ın, erek metin okurlarının bilgi ve beklentileri ışığında uygulanması gerekmektedir. Aynı zamanda değiştirme, ekleme ve çıkartma editörlerin kendi dillerinde yazılan metinler üzerinde uyguladıkları metinsel edimler arasında yer almaktadır (Schaffner, 2012).

Stetting çeviri ve düzenleme/düzeltilme arasındaki belirsizliği gidermek amacıyla transediting kavramını ortaya koymuştur. Özellikle habercilik ve haber çevirisi alanında bu belirsizlik kendini daha belirgin bir biçimde göstermektedir. Bielsa ve Bassnett'e göre "iki kültür arasında haber ajansları aracılığıyla aktarılan bilgi yalnızca dillerarası anlamıyla çevrilmemektedir, bu bilgi yeni bir okur kitesinin tüketimi için tekrar şekillendirilir, düzeltilir/düzenlenir, sentezlenir ve dönüştürülür" (2009, 2).

Hursti 2001 yılındaki çalışmasında haber metninin hazırlayış sürecinde uygulanan stratejileri yeniden düzenleme, çıkartma, ekleme ve yer değiştirme olarak belirtmektedir. Hursti "metin seçim kriterlerinin, yalnızca konuların kültürel kabul edilebilirliğine bağlı olmayıp aynı zamanda kültürel beğeni durumlarına da bağlı olduğunun" altını çizmektedir (2001,8). Bu stratejiler haberciliğin ayrılmaz bir parçası haline gelen hız, alan sınırlanması ve metnin okunabilirliği gibi özelliklerin bir gereksinimi olarak nitelendirilebilmektedir.

Stetting'in bakış açısına göre transediting bir tür yeniden yazımdır zira gazeteciler bilgi toplamak ve bilgileri okurlara aktarabilmek amacıyla farklı dillerdeki kaynaklardan yararlanmalıdırlar. Dolayısıyla haber metni çevirisi söz konusu olduğunda tek bir özgün metinden ya da kaynaktan söz etmek mümkün olmamaktadır. Gazetecinin kullandığı dilin uluslararası kullanım sıklığına göre bu durum değişiklik gösterebilmektedir. Bazı durumlarda haber metinleri farklı haber kaynaklarından satın alınıp, belirli bir düzenleme/düzeltilme sonrası çevrilir (1989:374).

Oktay Aktan ve Arnd Michael Nohl 2010 yılında BBC World'un Türkçe Radyo Servisi'nin haber hazırlama stratejilerini konu alan bir çalışma hazırlamıştır. Bu çalışmada tipik transediting yaklaşımlarının, bilgi ekleme (çoğunlukla açıklama amaçlı), semantik anlamı değiştirme (biçimsel uyarlama ve semantik dönüşüm), bilgileri azaltma (örneğin deyimleri çıkartma), bilgi çıkartma ile mesajın kavramasını arttırma (örneğin erek kültürle ilgisi olmadığı düşünülen bilgileri çıkartma) ve

⁴ Çalışmanın bütüncesini oluşturan örneklerin analizi kapsamında saptanan metinsel değişiklikler göz önüne bulundurulduğunda "editing" sözlükbirimini, yaygın olarak kullanıldığı haliyle olduğu gibi bırakmak yerine, daha açıklayıcı olmak amacıyla, ilgili terimi Türkçe olarak "düzenleme/düzeltilme" ikili terimiyle karşılamanın yerinde olacağı düşünülmüştür.

editörün eklediği bilgiler şeklinde olduğu belirtilmiştir (Aktan ve Nohl, 2010). Transediting ve haber çevirisi alanında yapılan çalışmalarda (Bani, 2006; Hursti,2001; Kang:2007) uygulanan stratejiler için eleme, açıklama, genelleştirme, yerine koyma, tekrardan düzenleme, çıkartma, ekleme, özelleştirme ve bakış açısını tekrardan düzenlemeden bahsedilmiştir.

Stetting transediting kavramını tanımlarken özellikle “alıcıların ihtiyaçları” üzerine odaklanmaktadır ve bu ihtiyaçların “metnin hizmet ettiği işleve bağlı olduğunu belirtmektedir”. Stetting’e göre bu işlevin belirlenmesinde “sadece göndericinin bakış açısı değil alıcının bakış açısı da dikkate alınmalıdır” (1989:373). Buradan yola çıkarak medya organlarının eşik bekçiliği sürecinin ve yayın politikalarının, Stetting’in bahsettiği alıcı ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve uygulanmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

5. Yöntem

Makalemizde haber çevirisi alanında süregelen uygulamaları, çeviri süreç ve stratejilerini dört işlev modeli, eşik bekçiliği ve transediting kavramları üzerinden açıklamak amacıyla üç aşamalı eklettik bir yöntem uygulamanın yerinde olacağı görülmüştür. Araştırmamızın amacının haber metninin iki farklı kültüre sunularken uğradığı değişiklikleri saptamak olması dolayısıyla olası değişkenleri kısıtlamak için tek bir haber kaynağının ve konu başlığının kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu kapsamda araştırmamız sadece Euronews haber kaynağında yer alan Fransızca ve Türkçe göç konulu haberlere odaklanacak ve haber metinleri, metin işlevleri, transediting süreçleri ve eşik bekçiliği çerçevesinde incelenecektir.

İncelemenin ilk aşamasında metnin işlevini belirlemek amacıyla, öncelikle haber başlıkları sözlüksel ve anlamsal bir irdelemeye tabi tutulmuştur. Böylece, haber başlığında geçen sözcüklerin okurların nezdinde hangi çağrışımlara yol açtığını tespit etmek amaçlanmıştır. Ardından, daha önceki aşamada tespit edilmiş işlevin yerine getirilmesini sağlayan destekleyici öğeler haber metni içinden seçilerek incelenmiştir. Seçilen cümle ve ifadeler genel olarak haberin başlığında yer alan sözcüklerle ve kavramlarla ilintili olup bu konuda okura daha fazla bilgi verip başlığı açıklama işlevi üstlenmektedir. Dört işlev modeli açısından uygulanan karşılaştırmanın sonucunda başlıkta ve haber metninde yer alan öğelerin hangi işlevi yerine getirdiği ve bahsi geçen işlevin okurlara hangi mesajı ilettiği tespit edilmeye çalışılmıştır. İkinci aşamada haber metinleri transediting kavramı odağında değerlendirilmiştir. Haber metninin bir bütün oluşturduğu ve tüm öğelerin mesaj aktarımında önemli bir rol ifa ettiği düşünüldüğü için transediting incelemesi sırasında incelemenin odak noktası tüm metne verilmiştir. Bu bölümde her iki metnin paylaştığı bilgi akışı belirlendikten sonra bilgi akışında daha vurgulayıcı bir anlam taşıyan cümleler incelemeye tabi tutularak haber metninin odağı ve transediting süreci tespit edilmeye çalışılmıştır. Üçüncü ve son aşamada eşik bekçiliği kavramının ışığında, örneklerin alındığı haber kaynağının kısa bir tanıtımının ardından bakış açısı tanımlanmaya çalışılmış ve "geçitten" geçen ama farklılıklar gösteren örnekler üzerinden bulgular değerlendirilmiştir. Çalışmamızın üç aşamalı analizinin sonucunda aynı haber medyası tarafından iki farklı kültür uzamında yer alan okur kitlelerine sunulan haberlerin nasıl aktarıldığı ve metinlerin hangi değişikliklere maruz kaldığı saptanmaya çalışılmıştır.

6. Veri analizi

Örnek 1:

Fransızca başlık	Türkçe başlık	Fransızca haber metninin işlevi	Türkçe haber metninin işlevi
Le Venezuela veut accueillir des réfugiés syriens en pleine crise frontaliere ⁵	Venezuela 20 bin Suriyeli sığınmacıyı kabul etmeye hazır ⁶	Anlatımsal	Anlatımsal

1. Aşama: Dört işlev odağında haber metninin incelenmesi

1.1. Başlık incelenmesi

Yukarıdaki örnekte “**veut accueillir**” ifadesi kullanılmıştır. “*Karşılama, ağırlamak ve yanına kabul etmek*” anlamlarını içinde barındıran “**accueillir**” fiili önemli birini, bir misafiri veya zor durumda olan birini ağırlamak ve kapıyı açmak durumunu ifade etmek için kullanılmaktadır. “**Vouloir**” fiili ise “*istemek*”, “*dilemek*” ve “*niyetinde olmak*” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla başlıktaki cümleden Venezuela’nın mültecileri kabul etmek istediği veya niyetinde olduğu sonucuna varmak mümkündür. Başka bir deyişle ülke yetkililerinin hala net bir karara varamadıkları anlamı da aynı cümleyle verilmektedir. Başlığın diğer kısmında ise “**en pleine crise frontaliere**” ifadesi kullanılmıştır. “**Pleine**” sıfatı “*tam*” ve “*altında*” anlamlarında kullanılmaktadır. “**Crise frontaliere**” ise “*sınırdaki kriz*” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla başlıkta yer alan bu ifade, Venezuela ve Kolombiya arasındaki sınırda bir krizin yaşandığına dair Frankofon okurları bilgilendirip bu olağanüstü duruma rağmen ülkenin Suriyeli sığınmacıları ağırlama niyetinde olduğunu aktarmaktadır. Türkçe başlık incelendiğinde, Venezuela ve Kolombiya sınırında yaşanan krizle ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmediği tespit edilmiştir. Aynı zamanda “**accueillir**” fiili yerine “**kabul etmek**” fiili tercih edilmiştir. “*Karşılama veya ağırlamak*” yerine “*kabul etmek*” fiilinin kullanımı “*benimsemek*” ve “*kendine mal etmek*” kavramlarını çağrıştırmaktadır. Bu seçimin amacı, yalnızca sığınmacıları ağırlamak değil aynı zamanda onları toplumun bir bireyi olarak kabullenmenin gerekli olduğu düşüncesini desteklemek olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda Fransızca başlıkta yer alan “**Vouloir**” fiilinin yerine Türkçe başlıkta “**hazır olmak**” fiili tercih edilmiştir. Bu seçimin Türkofon okurlara Venezuela Hükümetinin kararının kesin olduğunu gösterdiği düşünülmektedir.

1.2. Haber metninin bağlamsal olarak işlevler odağında incelemesi:

Fransızca başlığı desteklemek ve işlevini yerine getirmek amacıyla haber metninde “**Je veux que 20 000 syriens rejoignent notre patrie, le Venezuela, pour partager cette terre de paix, terre de Christ, terre de Bolivar, pour contribuer au développement de ce pays**” cümlesi tespit edilmiştir. Fransızca haber metninde Venezuela cumhurbaşkanının konuşmasından bir alıntı şeklinde aktarılan ilk cümlede “**patrie**” sözcüğü yer almaktadır. Larousse Sözlüğü’nde “**patrie/vatan**”, “*bir kişinin aidiyet duyduğu bir toplum veya ulus*” şeklinde tanımlanmıştır. Cümlelerin devamında bu sözcüğü destekleyen üç öge daha yer almaktadır. “**Terre de paix**” ve “**terre de Bolivar**” sözcük grupları ülkenin adına işaret edip bir anlam bütünü oluşturmaktadır. Bu iki sözcük grubun ülkenin ilke ve inancına işaret ederek mülteci ve sığınmacıları ülkede ağırlamanın milli bir vazife olduğunu

⁵ <https://fr.euronews.com/2015/09/08/le-venezuela-veut-accueillir-des-refugies-syriens-en-pleine-crise-frontaliere>

⁶ <https://tr.euronews.com/2015/09/08/venezuela-20-bin-suriyeli-siginmaciyi-kabul-etmeye-hazir>

vurguladığını söylemek mümkündür. Cümlede yer alan üçüncü öge ise “**Terre de Christ**” sözcük grubudur. Bu dini ögenin Venezuela cumhurbaşkanı tarafından ülke halkına ve diğer herkese mülteci ve sığınmacılara yardım etmenin dini bir vazife olduğunu hatırlatmak amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir. Cümlede yer alan “**rejoindre/katılmak**”, “**partager/paylaşmak**” ve “**contribuer/katkıda bulunmak**” fiillerin mültecileri, ülkenin bir üyesi, bir vatandaşı olarak benimsemeye ve onları ülkede ağırlamanın Venezuela halkının ilke ve inançlarına ortak olmaya fırsat tanıyacağı mesajını aktarmayı amaçladığı görülmüştür.

Türkçe başlığı desteklemek ve işlevini yerine getirmek amacıyla haber metninde “**Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro ülkesinin 20 bin Suriyeli sığınmacıyı kabul etmeye hazır olduğunu belirtti.**” cümlesi tespit edilmiştir. Fransızca haber metninde yer alan ve yukarıda analizi yapılan cümle, Türkçe haber metninde farklı bir biçimde aktarılmıştır. Türkçe cümle incelendiğinde, cümlelerin doğrudan alıntı yerine üçüncü şahıs tarafından aktarılan bir bilgi halinde sunulduğu tespit edilmiştir. Başlıktaki “**kabul etmek**” ve “**hazır olmak**” fiillerin cümlede tekrarlanması başlığın işlevini pekiştirdiği yönünde yapılan bir tercih olarak görülebilir. Yapılan ikinci değişiklik ise Venezuela’yı temsil eden ve bir anlam zinciri oluşturduğu düşünülen “**patrie**”, “**terre de paix**”, “**terre de Christ**” ve “**terre de Bolivar**” öğelerinin yalnızca bir tanesinin yani “**barış içinde**” ifadesinin Türkçe haber metninde yer almasıdır. Mültecileri kabul etme sebeplerinin tüm öğeleriyle Türkçe haber metninde yer almaması Venezuela cumhurbaşkanının dünyaya vermek istediği mesajın, Türkofon okurlara eksik aktarılması sonucunu getirdiği görülmüştür.

Dört İşlev Modeli açısından yapılan karşılaştırmanın sonucunda, aynı işlevin, farklı öğelere başvuru yapılarak Frankofon ve Türkofon okur kitlesine aktarıldığı gözlenmiştir. Fransızca haber metninin başlığı ve metnin içindeki destekleyici öğeler aracılığıyla, Venezuela ve Kolombiya sınırındaki krize rağmen Venezuela’nın mülteci kabul etmeye istekli olduğu gibi karşıt iki durumun varlığı Frankofon okura aktarılmıştır. Türkçe haber metninde Venezuela ve Kolombiya sınırındaki kriz bilgisi göz ardı edilerek ülke yetkililerinin mülteci kabul etmeye hazır olduğu kesin bir biçimde paylaşılmıştır. Ayrıca Fransızca haber metnindeki üç göndergenin Venezuela cumhurbaşkanının aktarmak istediği “Venezuela barışçıl, özgür ve dini değerlere saygı duyan bir ülkedir” mesajını tamamen Frankofon okurlara aktardığını söylemek mümkündür ancak Türkçe haber metninde ilgili öğelerin eksikliği nedeniyle Türkofon okurlara mesajın özü aktarılamamıştır.

2. Aşama: Transediting kavramı odağında haber metinlerinin incelenmesi

Fransızca haber metninin paylaştığı bilgi akışı incelendiğinde, metinde Venezuela cumhurbaşkanının 20.000 Suriyeliyi kabul etme çağrısı, Venezuela ve Kolombiya sınırındaki kriz sebebiyle Venezuela’da yaşayan yaklaşık 20.000 Kolombiyalının kendi ülkelerine göç etmek zorunda kaldığı, iki ülke arasında sınırdaki yoğun kaçakçılık faaliyetlerinin olduğu, bazı sınır bölgelerinde OHAL ilan edildiği, şiddeti artan kriz sebebiyle Kolombiyalıların sınır dışı edilme korkusu yaşadıkları, iki ülkenin elçilerinin çağrıldığı ve Venezuela’nın bir sınır kapısının kapatıldığı bilgisinin Frankofon okurlarla paylaşıldığı tespit edilmiştir. Türkçe haber metninin paylaştığı bilgi akışı incelendiğinde, Türkofon okura verilen bilgiler Venezuela’nın 20.000 Suriyeli sığınmacıyı kabul etmeye hazır olduğu, Venezuela’nın Esad’a destek verdiği, Kolombiya ve Venezuela arasındaki gerginlik sebebiyle binlerce kişinin sınır dışı edildiği, kaçakçılıkla mücadele kapsamında sınır kapılarının kapatıldığı, Venezuela’nın en büyük sınır kapısının kapatılma emrinin verildiği, sınır dışı edilen Kolombiyalıların kaçakçılıkla suçlandığı ve yalnızca öğrenci ve çalışma izni olanların Venezuela sınır kapısından giriş yapabildiği olmuştur.

Fransızca ve Türkçe haber metinlerinin bilgi paylaşımı karşılaştırıldığında, “**Le 19 août dernier, le président vénézuélien Nicola Maduro a fermé une partie de la frontière et décrété l’état d’exception**” cümlesi dikkat çekmektedir. Cümlede Frankofon okurlara iki ülkenin arasındaki kriz sebebiyle ilan edilen olağanüstü hal bilgisi ve diplomatik krizin ağırlaşmasına ilişkin bilgi aktarılmıştır ancak Türkçe haber metninde konuyla ilgili Türkofon okurlara herhangi bir bilgi verilmemiştir. Türkçe haber metninin son cümlesinde yalnızca öğrenci ve çalışma izni sahibi olanların giriş yapmasının mümkün olduğu bilgisi Türkofon okurlarla paylaşılmıştır. Bu tercihin daha çok Türkofon okur kitlesini muhatap aldığı ve Türkiye’nin konuyla ilgili uyguladığı politikayı yansıttığı söylenebilir.

Transediting açısından haber başlığı ve incelemeye alınan cümlelerin analizi sonucunda, Fransızca haber metninin odak noktasının daha çok Venezuela ve Kolombiya arasında yaşanan krizin siyasi ve diplomatik boyutları olduğu söylenebilir. Türkçe haber metninin odak noktası ise Venezuela ve Suriye liderlerinin arasındaki siyasi görüş yakınlığı, kaçakçılık ve sınırdışı edilme konuları olmuştur.

Örnek 2:

Fransızca başlık	Türkçe başlık	Fransızca haber metninin işlevi	Türkçe haber metninin işlevi
La gare de Budapest transformée en camp de réfugiés ⁷	Savaş mağdurları Budapeşte’de Avrupa treni’ni bekliyor ⁸	Göndergesel	Göndergesel-Anlatımsal

1. Aşama: Dört işlev odağında haber metninin incelenmesi

1.1. Başlık incelenmesi

Yukarıdaki örneğin Fransızca başlığında “**camp de réfugiés**” isim tamlaması kullanılmıştır. “**Camp de réfugiés**” isim tamlaması için farklı kaynaklarda farklı tanımlar bulmak mümkündür. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin web sitesinde mülteci kampı şu biçimde tanımlanmıştır: “Mülteci kampları savaş, zulüm veya şiddetten kaçmak zorunda kalan insanlara acil koruma ve yardım sağlayabilme amacıyla kurulan geçici tesislerdir. Kamplar kalıcı çözümler üretmek hedefiyle kurulmalarına rağmen, mültecilere güvenli bölgeler sunup acil durumlarda en temel ihtiyaçlarını –örneğin : gıda, su, barınak, tıbbi tedavi ve diğer temel ihtiyaçlar- yerine getirmektedir”⁹. Mülteci kampı ifadesi aynı zamanda Birinci ve İkinci Dünya Savaşı esnasında yaygın hale gelen göçaltı kampları ve toplama kampları kavramlarını çağrıştırmaktadır. Fransızca haber metninde kullanılan “**Camp de réfugiés**” isim tamlaması İkinci Dünya Savaşı ve beraberinde gelen felaketleri ve insanlık dramlarını akla getirmektedir¹⁰. Fransızca başlıkta kullanılan bu isim tamlaması Frankofon okurlar için yeterince açıktır ve herhangi bir önbilgiye ihtiyaç duyulmadan göndergenin atıfta bulunduğu olaylarla ilgi kurabilirler. Bu isim tamlamasının başlıkta yer almasıyla Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ve Suriye savaşı durumu arasındaki benzerlikleri vurgulayarak okurların dikkatini olayların önemine ve büyüklüğüne çekmenin hedeflendiğini söylemek mümkündür. Mülteci kampı tanımlarına bakıldığında çoğunlukla bu tesislerin devletler veya STK’lar tarafından kurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu örnekte kullanılan “**transformer**” fiili duruma farklı bir boyut kazandırmıştır. “*Dönüşmek*” ve “*haline gelmek*” anlamlarını taşıyan bu fiilin bahsi geçen başlıkta mültecileri barındırmak amacıyla yeni bir kampın

⁷ <https://fr.euronews.com/2015/09/02/la-gare-de-budapest-transformee-en-camp-de-refugies>

⁸ <https://tr.euronews.com/2015/09/02/savas-magdurlari-budapeste-de-avrupa-treni-ni-bekliyor>

⁹ www.unrefugees.org

¹⁰ <https://www.ofci.fr/expulses-exiles-et-refugies-pendant-la-seconde-guerre-mondiale/>

kurulmadığı, garın doğal olarak bir kamp alanına dönüştüğü ve devletin bu durumda yetersiz kaldığı mesajını Frankofon okurlara aktardığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda bu başlığın Macar hükümetine karşı eleştirel bir bakış açısı içerdiği düşünülebilir. Zira Macar devleti tarafından sunulması gereken imkânlar ve uygulanması gereken prosedürlerin uygulanmadığından dolayı tren garı çaresiz mülteciler tarafından bir kampa dönüştürülmüştür.

Türkçe haber metni için seçilen başlıkta ise “**savaş mağdurları**” ve “**Avrupa treni**” tümleçleri yer almaktadır. Bu iki tümleç başlıkta göndergesel işlev görmektedir. Birinci gönderge içindeki “**Mağdur**” sözcüğü “*haksızlığa uğramış kimse*” anlamına gelmektedir. Türkçe başlıkta kullanılan diğer tümleç ise “**Avrupa treni**”dir. Bu tümleç Türkofon okurları iki göndergeye yönlendirmektedir. Birinci gönderge İkinci Dünya Savaşı sırasında insanların savaş bölgelerinden tren yoluyla kaçışlarıdır. Fransa’da “l’exode de 1940” diye bilinen ve aynı yılın Mayıs ve Haziran aylarında gerçekleşen toplu göç esnasında çok sayıda Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve Fransız vatandaşı Alman ordusu işgalinden tren yoluyla kaçmıştır. Bu toplu göç yirminci yüzyılda Avrupa’da en büyük nüfus hareketliliklerinden biri olarak yorumlanmıştır. İkinci gönderge ise, İkinci Dünya Savaşı sırasında Yahudilere yardım elini uzatan Türk diplomatlardır. O dönemde bu diplomatlar sayesinde savaştan kaçmak isteyen Yahudilere Türk pasaportu verilmiştir ve ardından onlar trene binerek Türkiye’ye gelebilmiştir. Türkçe başlıktaki bu iki göndergenin Türkofon okurlara iki mesajı aktarmayı hedeflediği düşünülmektedir. Birincisi, iki savaş durumu arasındaki benzerlikleri vurgulayarak okurlara Suriye savaşının da Birinci ve İkinci Dünya savaşı kadar yıkıcı olduğu mesajını aktarırken dikkatleri olayların önemine ve büyüklüğüne çekmektedir. Bu amacın Fransızca haber metninin amacıyla örtüştüğünü söylemek mümkündür. İkincisi ise bu sefer mültecileri kurtaran tren yönünün Doğu’dan Batı’ya doğru olduğunu okurlara hatırlatmaktadır.

1.2.Haber Metninin Bağlamsal Olarak İşlevler Odağında İncelenmesi:

Fransızca haber metnindeki “**1800 personnes dorment donc à même le sol devant la gare et dans une zone de transit. Parmi elles, de nombreux enfants**” ve “**Ils dorment sous une petite tente**” cümleleri Frankofon okurlara aralarında çocukların da bulunduğu mültecilerin Macaristan’da zor koşullarda yaşamlarını devam ettirdikleri, en temel ihtiyaçlarının giderilmediği ve Budapeşte garının geçici bir mülteci kampına dönüştüğü bilgisini vermektedir. “**La plupart fuit la guerre**” ve “**Nous n’avons pas eu d’aide du gouvernement mais les Hongrois, eux, nous ont aidés**” cümleleri ise garda kalan insanların savaştan kaçtığı ve Macaristan tarafından onlara herhangi bir yardım sağlanmadığını Frankofon okurlara aktarmaktadır. Dolayısıyla yukarıda verilen “**Camp de réfugiés**” isim tamlamasının tanımına bakıldığı zaman Fransızca haber metninde bahsi geçen tanımları destekleyen ve göndergesel işlevin yerine getirilebilmesini sağlayan öğelerin olduğunu tespit etmek mümkündür.

Türkçe haber metninde yer alan aşağıdaki iki cümlenin başlıktaki iki göndergenin aktarılmasını desteklediği düşünülmektedir. “**Son günlerde başkent Budapeşte’deki Keleti tren garına akan eden yüzlerce kişi kendilerini Avrupa’nın büyük ülkelerine götürecek treni bekliyor**” cümlesi İkinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa’yı trenle terk etmek isteyen insanların deneyimlerini okurlarla paylaşırken “**Özel alanda yaşayan savaş mağdurları Avrupa Birliği’nden yardım bekliyor**” cümlesi savaş mağdurlarının bir yetkilinin onlara yardım eli uzatması beklentisinde olduğu bilgisini okurlara aktarmaktadır.

Dört İşlev Modeli açısından yapılan karşılaştırmanın sonucunda, bahsi geçen örnekte “**Camp de réfugiés**” yerine “**Savaş mağdurları**” ve “**Avrupa treni**” tümleçlerin seçimi sonucunda benzer bir

konu farklı göndergeler yardımıyla Frankofon ve Türkofon okurlara aktarılmıştır. Fransızca başlık yalnızca göndergesel işleve sahiptir ancak Türkçe başlıktaki “**savaş mağdurları**” tümleci aynı zamanda başlığa anlatımsal işlev boyutu da kazandırmıştır. Bu örnekte anlatımsal işlev dolaysız bir biçimde bir değerlendirmeyi kendi içinde barındırmaktadır. “**Savaş mağdurları**” tümleci haberin devamını okumadan önce Türkofon okurların zihinlerinde bir ön değerlendirme yerleştirmektedir ve bu ön değerlendirme onlarda bir beklenti yaratmaktadır. Fransızca başlıkta dolaylı bir şekilde bir eleştiri yer almaktadır ve bahsi geçen eleştiri metinde yer alan cümlelerle desteklenmiştir. Fransızca haber metni, Frankofon okurlarının dikkatini savaş, mülteci kampları ve Macar yönetimin bu duruma kayıtsız kaldığına çekmeyi amaçlamaktadır. Halbuki Türkçe haber metni, haksız bir savaşın mağduru olan insanların kurtuluşunun Avrupa’ya gitmek olduğu ve Macaristan’da herhangi bir olumsuz duruma maruz kalmadıkları mesajını aktarmıştır.

2. Aşama: Transediting kavramı odağında haber metninin incelenmesi

Fransızca haber metninin paylaştığı bilgi akışı incelendiğinde, mülteciler tarafından her gün tren garında eylem düzenlendiği, eylemin hangi amaçla yapıldığı, kaç kişinin garın önünde ve transit bölgesinde yaşam mücadelesi verdiği ve sadece halk tarafından yardım aldıkları bilgisinin okurlara verildiği tespit edilmiştir. Metinde Macar yönetiminin uyguladığı politikayla ilgili iki mültecinin görüşleri yer almaktadır. Haberin son paragrafında ise Dublin Yönetmeliği’ne değinilmiştir.

Türkçe haber metninin paylaştığı bilgi akışı incelendiğinde, mültecilerin tren garında bekleyişi, Macar yönetiminden bir yardım almadıkları, gönüllüler ve STK’lar tarafından onlara su ve gıda yardımı yapıldığı ve Budapeşte yönetiminin göçmen karşıtı politikalarının eleştiri hedefi olduğu bilgisinin Türkofon okurlara verildiği tespit edilmiştir.

Fransızca ve Türkçe haber metninin bilgi paylaşımı karşılaştırıldığında, mültecilerin Budapeşte tren garı önünde eylem yaptıkları bilgisinin Türkçe haber metninden çıkarıldığı tespit edilmiştir. Bu bilginin metinde yer almamasının nedeninin başlığın aktarmayı amaçladığı mesaj olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda Fransızca haber metnindeki “**les trains pour l’Autriche ou l’Allemagne**” ifadesi de metinden çıkartılmıştır. Bu ifade yerine Türkçe haber metni için “*Avrupa’nın büyük ülkeleri*” tümleci tercih edilmiştir. Bu muğlak ifadenin seçilmiş olmasının Türkofon okurlara mültecilerin varış noktasının Avrupa’nın tüm büyük ülkeleri olabileceği bilgisinin aktarılması olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla kanımızca Türkofon okura mültecilerden yalnızca Türkiye’nin değil diğer ülkelerin de sorumlu olduğu mesajının aktarımı amaçlanmıştır.

Türkçe haber metnine, “**Savaş mağdurları Avrupa Birliği’nden yardım istiyor**” cümlesi eklenmiştir. Bu seçimin amacının mülteciler konusunda Avrupa Birliği’nin de sorumluluk üstlenmesi ve Türkofon okurların dikkatini bu kurumun üzerine çekmek olduğunu söylemek mümkündür. Alman Şansölyesi Angela Merkel’in Ağustos 2015 tarihinde sarf ettiği “*biz bunu başarırız*”¹¹ cümlesinin ardından Almanya’ya kaçanların sayısında bir artış görülmüş ancak diğer Avrupa ülkeleri bu göç dalgasına karşı sınırlarını açmada tereddüt yaşamış ve farklı politikalar uygulamışlardır. Dolayısıyla haberde yer alan bu cümlenin bir çağrı niteliğinde değerlendirilebileceği sonucuna varmak mümkündür.

Fransızca haber metninin son paragrafında Dublin Yönetmeliği ve birlik ülkelerinin bu yönetmeliğinin uygulanması ile ilgili farklı görüşlere sahip oldukları konusuna değinilmiştir. Türkçe haber metninin son paragrafında ise Macaristan’ın göçmen karşıtı politikalarına karşı eleştiri içeren bir cümle yer almıştır.

¹¹ <https://www.dw.com/tr/merkel-bunu-ba%C5%9Farabiliriz/a-18916979>

Bu cümlelerin metne eklenme amacının Macaristan'ın göçmen karşıtı politikasını eleştirmek olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye ve Macaristan tarafından göçmen ve sığınmacılara karşı uygulanan politikaların farklılık göstermesi nedeniyle bu cümlelerin bir eleştiri barındırdığı sonucuna varmak mümkündür.

Transediting açısından, haber başlığı ve incelemeye alınan cümlelerin analizi sonucunda Fransızca haber metninin başlığı ve içeriğinin tamamının eleştirel bir bakış açısı içerdiğini söylemek olasıdır. Macaristan yönetiminin mülteci krizini yönetmekte yetersiz kaldığı konusu okurlarla paylaşılmıştır. Fransızca haber metninin eleştiri oku genel olarak Macaristan'a yöneliktir ve son paragrafta Dublin Yönetmeliği'ne değinerek hukuksal bir dayanakla bu eleştiri pekiştirilmektedir. Halbuki Türkçe haber metninde Macaristan'ın göçmen politikası eleştirilmekle beraber Avrupa Birliği de eleştiri oklarının hedefine alınmıştır. Ancak tren garında meydana gelen olayların Türkofon okurlarla paylaşılmaması ve doğrudan alıntı ile aktarılan tanıklıklara ilişkin kısıtlı bilgiler verilmesi sonucunda metnin eleştirel tonunun oldukça hafifletilmiş olduğunu söylemek mümkündür.

3. Aşama: Eşik bekçiliği kavramı odağında haber çeviri sürecinin değerlendirilmesi

İncelemeye alınan birinci örneğin Fransızca haber metni için Cecile Mathy ve Euronews'un Budapeşte bürosu kaynak olarak gösterilmiştir. Aynı örneğin Türkçe haber metninin kaynağı için Bahtiyar Küçük ve Reuters haber ajansı bilgisi verilmiştir. İkinci örneğin hem Fransızca ve hem Türkçe haber metinlerin kaynağı Euronews olarak bildirilmiştir.

1851 yılında Londra'da kurulan Reuters haber ajansının web sitesinde paylaştığı bilgilere dayanarak okurlarına sunduğu haberlerin, tüm dünyadan, birincil kaynaklardan doğrudan, ön yargıdan uzak bağımsız ve doğruluk ilkesine uyan bir biçimde aktarıldığı varsayılabilir.

1993 yılında Lyon'da kurulan Euronews medya grubunun yine web sitesinde paylaştığı bilgiler doğrultusunda Euronews'un filtersiz, ön yargısız, gerçeğe dayalı gazetecilik ilkelerini benimseyen, farklı düşünceleri tarafsızca aktarmayı amaçlayan bir medya organı olduğu söylenebilir.

Reuters'in eşik bekçiliği süreci ile ilgili web sitesinde herhangi bir bilgiye ulaşılmamıştır ancak Euronews'un web sitesinde bu medya organının okurlara sunduğu haberlerin, okurların karar vermesini veya kararlarını değiştirmesini sağlayan kaynaklar olarak görüldüğü bilgisine ulaşılmıştır. Dolayısıyla bahsi geçen medya organının eşik bekçiliği sürecinde karar veren bir mercii olarak önemli bir konumda olduğu sonucuna varmak mümkündür. Birinci örnekte her iki dilde haber kaynağının yanı sıra muhabirin adı ikinci karar mercii olarak okurlarla paylaşılmıştır.

Eşik bekçiliği açısından bakıldığında geçitten geçen konunun ana hatlarının benzer olmasına rağmen haber metninde yer alan bilgi ve detaylar farklılık göstermektedir. İncelemeye dahil edilen örneklerde, haber başlığının işaret ettiği işlevi yerine getirdiği ama kimi durumlarda farklı bir işlevi de işaret ettiği görülmüştür. Ancak her iki durumda da cümlelerde ekleme, çıkartma olduğunu veya sözdizimi değişikliklerinin gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür. Bahsi geçen değişimlerin sonucunda haberin aktarmayı amaçladığı mesajın özünün okurlara aktarılmadığı tespit edilmiştir. Haberin başlık seçiminin ise haberin odak noktasına yönelik yapıldığı saptanmıştır.

7. Değerlendirme ve sonuç

Euronews haber medyasında 2015 yılından itibaren yayımlanan göç konulu haber metinlerinin iki dil ve kültür arasındaki aktarımı Nord'un dört işlev modeli çerçevesi içinde, transediting süreci açısından metin odaklı sözlüksel ve anlamsal bir incelemeden geçirilmiştir. Bu incelemelerden elde edilen bulgular eşik bekçiliği süreci çerçevesinde değerlendirilmiştir. Buradan yola çıkarak incelediğimiz Türkçe haber metinlerinde daha bariz bir biçimde uygulanan metinsel stratejilerin eleme, açıklama ve kimi durumlarda genelleştirme olduğu sonucuna varmak mümkündür. Fransızca haber metinlerinde ise açıklama ve özelleştirme stratejilerinin uygulandığı tespit edilmiştir. Uygulanan bu stratejiler sonucunda Türkçe haber metinlerinin görece daha az detaylı, özlü olduğu ve kimi durumlarda haberin yorumlandığı tespit edilmiştir. Fransızca haber metinlerinde ise detayların daha özenli ve metnin bakış açısına yönelik olduğu ve yorumlara daha az yer verildiği tespit edilmiştir.

Fransızca haber metinlerin Türkçe haber metinlere kıyasla daha fazla hukuki bilgi ve dayanaklar içerdiği sonucuna varmak mümkündür. İncelemeye alınan her iki örnekte Fransızca haber metinlerin göndergelere dayalı, örtmeceli, daha detaylı ve Avrupa merkezli bir bakış açısı ile yazıldığı görülmüştür. Ve Türkçe haber metinlerinin anlatıma dayalı, daha kısa, eleştirel ve Türkiye merkezli bir bakış açısı ile yazıldığı vardığımız bir diğer sonuçtur.

Fransızca ve Türkçe dillerinde dört haber metninin incelemesi sonucunda haber çevirisinin bilgi aktarımı odaklı bir etkinlik olduğu, bu aktarımda hedef kitlenin, kültürün önemli bir rol oynadığı, hedef kitleye göre bilgi akışının, mesajın, haberin odak noktasının düzenlenip/düzeltilmediği görülmüştür. Dolayısıyla haber metinlerinin çevirisi söz konusu olduğunda bu aktarımda çeviri ediminin başkalaştığı, kaynak metin/erek metin, sadakat/serbestlik, kaynak odaklılık/erek odaklılık vb. bilinen ikili kavramların ötesinde transediting ve eşik bekçiliği gibi farklı aktarım süreçlerinin nihai ürünü belirlediği sonuçlarına varmak mümkündür. Buradan yola çıkarak haber metninin kültürel ve dilsel aktarımının incelenmesinde, haber metni yazım ve basım süreçlerinin çeviri incelemelerine dahil edildiği disiplinlerarası çalışmaların bu çeviri türünün içerik dinamiklerini çözümlemede katkı sağlayacağı inancındayız.

Kaynakça

- Aktan, Oktay, & Nohl, Arnd-Michael (2010). International Trans-Editing: Typical Intercultural Communication Strategies at the BBC World Service Turkish Radio. *Journal of Intercultural Communication*, Issue 24
- Bani, Sara (2006). An analysis of press translation process. In: Kyle Conway and Susan Bassnett, eds. *Translation in Global News – Proceedings of the Conference Held at the University of Warwick – 23 June 2006*. Coventry: University of Warwick, Centre for Translation and Comparative Cultural Studies, 35-45
- Bielsa, Esperança and Bassnett, Susan (2009). *Translation in Global News*. London/New York: Routledge.
- Cassidy, William P. (2006), Gatekeeping Similar For Online, Print Journalists, *Newspaper Research Journal*, Vol. 27, No.2. <http://10.1177/073953290602700201>
- Dohohue, G.A., Olien, C.N., Tichenor P. J. (1989). Structure and Constraints on Community Newspaper Gatekeepers, *Journalism Quarterly*, Volume: 66 issue: 4, 807-845, <https://doi.org/10.1177/107769908906600405>
- Gieber, Walter (1956). Across the Desk: A Study of 16 Telegraph Editors, *Journalism Quarterly*, Volume: 33 issue: 4, 423-432, <https://doi.org/10.1177/107769905603300401>

- Gieber, Walter (1964). News is What Newspapermen Make It, [in:] People, Society and Mass Communication, ed. by L.A.Dexter, D.M. White, New York
- Gieber, Walter (1999) . News is What Newspapermen Make It, [in:] News. A Reader, ed. H. Tumber, Oxford , p. 223
- Hursti, Kristian (2001). An insider's view on transformation and transfer in international news communication: An English-Finnish perspective. The electronic journal of the Department of English at the University of Helsinki. 1:1-8. <<http://blogs.helsinki.fi/hes-eng/volumes/volume-1-special-issue-on-translation-studies/an-insiders-view-ontransformation-and-transfer-in-international-news-communication-an-english-finnishperspective-kristian-hursti/>>.
- Kang, Ji-Hae (2007). Recontextualization of news discourse: A case study of translation of news discourse on North Korea. *The Translator*. 13(2):219-242.
- Lewin, Kurt (1947). Frontiers in group dynamics: Channels of group life; social planning and action research. *Human Relations* 1-2:5-41, <https://doi.org/10.1177/001872674700100201>
- Nord, Christiane (1997). Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained, Routledge, Second Edition
- Nord, Christiane (2005). Text analysis in translation: theory, methodology and didactic application of a model for translation-oriented text analysis. Rodopi, Amsterdam.
- Nord, Christiane (2006). Translating as a purposeful approach, *TEFLIN Journal*, Volume 17, Number 2, 131- 143, <http://dx.doi.org/10.15639/teflinjournal.v17i2/138-151>
- Nord, Christiane (2007). 'Function plus Loyalty: Ethics in Professional Translation. In Genesis Revista Científica do ISAG. Vol 6, 7 – 17.
- Reiss, Katharina, Vermeer Hans J. (1984). Towards a General Theory of Translational Action: Skopos Theory Explained, Routledge (2014)
- Schäffner, C. (2012). Rethinking Transediting. *Meta*, 57(4), 866-883. <http://doi.org/10.7202/1021222ar>
- Shoemaker, Pamela J. et al. (2001). Individual and Routine Forces in Gatekeeping, Volume: 78 issue: 2, 233-246, <https://doi.org/10.1177/107769900107800202>
- Stetting, Karen (1989). Transediting – A new term for coping with the grey area between editing and translating. In: Graham Caie, Kirsten Haastrup, Arnt Lykke Jakobsen, et al.,
- Valdeón, Roberto A. (2009). Translating informative and persuasive texts. *Perspectives*. 17(2):77- 81.
- White, David Manning (1950). The "Gate Keeper": A Case Study in the Selection of News, *Journalism Quarterly*, Volume: 27 issue: 4, 383-390, <https://doi.org/10.1177/107769905002700403>
- Williams, Bruce A., Delli Carpini, Michael X., (2004). Monica and Bill All the Time and Everywhere: The Collapse of Gatekeeping and Agenda Setting in the New Media Environment, Volume: 47 issue: 9, 1208-1230, <https://doi.org/10.1177/0002764203262344>